

Nr 405.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående införselmonopol
å socker; given Stockholms slott den 16 maj 1919.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att, därest Kungl. Maj:t finner omständigheterna så påkalla, Kungl. Maj:t må äga föreskriva, att för tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock ej längre än till och med den 31 oktober 1920, införsel till riket av socker icke må äga rum av annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt, ägande Kungl. Maj:t i varje fall stadga de villkor för sådan överlåtelse, som må finnas erforderliga.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
maj 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde:

På grund av förfoganderättslagen har genom förordning den 7 december 1917 angående reglering av handeln med socker och sirap (nr 791) föreskrivits, att nämnda varor icke må för annans räkning än folkhushållningskommissionens försäljas annorledes än mot sockerkort eller på av kommissionen godkänd rekvisition eller efter av kommissionen lämnat särskilt medgivande. Härigenom har faktiskt även importen av socker och sirap blivit monopoliserad i statens hand.

Det kan förutses, att vid ett upphävande av nämnda regleringsbestämmelser vissa förhållanden kunna inträffa, för vilka jag anser mig böra redan nu påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Jag vill i detta hänseende erinra, att riksdagen i år bifallit Kungl.

Maj:ts i propositionen nr 88 framlagda förslag, att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1919 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av mig i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet förordade grunder — staten skulle gent emot bemälda bolag ikläda sig garanti för sådana av Kungl. Maj:t godkända kostnader för inköp av 1919 års betskörd och dennas förädling, som möjligen icke täcktes av härför av vederbörande bolag på förhand mot redovisningsskyldighet uppburna medel, däri inbegripen den särskilda skattelindring för tiden intill den 1 november 1919, som riksdagen kunde komma att besluta, och som icke heller kunde uttagas vid det framställda sockrets försäljning.

Jag vill vidare erinra, att omförmälda bägge bolag avlämnat sådana förbindelser, som i propositionen förutsatts, samt att riksdagen under förutsättning av dylika förbindelser tillika beslutat viss nedsättning av sockerskatten att gälla till och med den 31 oktober 1919, varom kungörelse är utfärdad den 14 mars 1919 (nr 100).

Maximipris å socker och sirap äro fastställda genom förordning den 31 december 1918 (nr 1033). För krossad melis utgör priset vid försäljning annorledes än av tillverkaren eller för hans räkning och i annan ordning än direkt till allmänheten i öppen bod 1 krona för kilogram, vartill kunna komma vissa tillägg. De sakkunniga, som på sin tid avgåvo det förslag, vilket låg till grund för ovan omförmälda proposition, grundade sin kalkyl, vilken avsåg tiden till och med den 31 oktober 1919, på bibehållande av sagda maximipris.

Under det att svenska sockerfabriksaktiebolaget begärt för täckande av merkostnaderna för inköp av 1919 års betskörd och dennas förädling 40,760,000 kronor, upptogo de sakkunniga i sin nämnda kalkyl för detta ändamål endast 27,500,000 kronor och hänvisade för övrigt till meddelandet av en sådan garanti, som sedermera blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutad. Angående förslaget om en dylik garanti anförde de sakkunniga, att åtskilliga förhållanden medförde, att de verkliga kostnaderna för inköp av 1919 års betskörd och dennas förädling ännu icke kunde noggrant beräknas. Det förelåge ock svårighet att i detalj kunna i förväg beräkna, huru de en gång fastställda merkostnaderna lämpligen skulle täckas. Det kunde sålunda bland annat inträffa, att under nästföljande konsumtionsår prisen å socker och sirap bleve så låga, att den vid försäljning av dessa varor erhållna summan jämte bolaget tillerkänd ersättning i form av överpris, skattelindring och lösenavgifter ej täckte produktionskostnaderna. — Det bör observeras, att i de sakkunnigas

kalkyl ingick såsom inkomst bland annat en post å 13,340,606 kronor 50 öre för utgående sockerlager den 31 oktober 1919 och att detta värde beräknats efter ett grundpris av 63 öre per kilogram för krossad melis, vilket enligt bolagets uppgift utgjorde den ungefärliga produktionskostnaden, sedan merkostnader för inköp av betor frändragits såsom redan dessförinnan ersatta.

Vad mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag angick, beräknade de sakkunniga, att detta bolag skulle till och med den 31 oktober 1919 genom överpris erhålla omkring 1,000,000 kronor till täckande av merkostnaderna för 1919 års betskörd. Nämda belopp syntes dock enligt de sakkunnigas uppfattning sannolikt icke bliva tillräckligt för detta ändamål.

De sakkunniga verkställde emellertid till ledning för frågans bedömande ur ekonomisk synpunkt en approximativ beräkning angående det belopp, vartill merkostnaderna för 1919 års betskörd och dennas förädling kunde, med iakttagande av de av de sakkunniga vidtagna jämkningar i bolagens beräkningar, antagas komma att uppgå. De kommo därvid till en totalsumma för bägge bolagen av 35,800,000 kronor. Detta belopp ansågo de böra kunna erhållas genom dels förut omnämnda kalkylerade inkomster av respektive 27,500,000 och 1,000,000 kronor, dels genom lösenavgifter, 3,800,000 kronor, och dels genom skattelindring, 3,500,000 kronor.

För egen del anslöt jag mig i allt väsentligt till de sakkunnigas beräkningar och förslag. Jag framhöll, att det icke läte sig förutsäga, i vad mån den garanti, staten skulle lämna, komme att medföra befogade ersättningskrav från bolagens sida. På denna fråga inverkade nämligen en mängd omständigheter, som icke kunde i förväg bedömas. Jag yttrade vidare, att det för åstadkommande av de behövliga medlen erfordrades, att de nuvarande maximiprisen å socker tillsvidare bibehölles, men framhöll, att, därest det skulle visa sig, att härigenom och genom skattesänkningen större belopp skulle i förväg tillgodokomma bolagen, än som ansåges erforderliga, den utvägen borde stå staten öppen att även före den 1 november 1919, intill vilken tid inkomsten av de nuvarande sockerprisen tagits i beräkning, sänka maximiprisen. Detta vore utan betydelse för bolagen, vilka i allt fall hade statens garanti.

Så länge med stöd av förfoganderättslagen statlig reglering av konsumtionen och handeln med socker äger rum, kommer även importen att bliva därigenom reglerad och kontrollerad, enär importör är beträffande förfogandet över det importerade sockret underkastad dessa regle-

ringsbestämmelser. I den mån däremot förfoganderättslagen upphör att gälla eller icke längre kan komma till användning å förevarande slag av livsmedel och följaktligen statlig reglering av konsumtionen och handeln därmed upphör, kan import av socker fritt ske och det kan då inträffa, att det sålunda importerade sockret kan försäljas till billigare pris än det, vilket det svenska sockret måste betinga för att icke till följd av statsgarantin till sockerbolagen stor förlust skall åsamkas statsverket. Det framstår på grund härav såsom en av nödig försiktighet förestavad åtgärd, att staten äger i sin hand ett medel att under dylika förhållanden reglera importen av och därmed de inhemska prisen å socker. Då behovet av ett dylikt importmonopol betingas av de nu gjorda utfästelserna till sockerbolagen, vilka hänföra sig till inköp och förädling av 1919 års betskörd, läser monopolrätten icke behöva gälla längre än till och med den 31 oktober 1920. Huruvida den monopoliserade importen skall bedrivas för statens egen räkning eller av staten under betryggande villkor och noggrann kontroll överlåtas åt den enskilda företagsamheten och då antingen i sin helhet åt någon därtill lämpad organisation eller blott i fråga om viss kvantitet till viss importör medelst speciell importlicens, torde icke för närvarande behöva avgöras, utan synes Kungl. Maj:t böra tillerkännas befogenhet att härutinnan förfara efter vad som må finnas lämpligast vid den tid, då fråga om monopolets begagnande må bliva aktuell. Det torde sålunda tilläventyrs kunna befinnas lämpligt att på grund av monopolrätten medgiva importtillstånd för t. ex. sockervaruindustrien beträffande viss sockerkvantitet, särskilt för den händelse denna industri skulle hotas genom import av billigare utländska karameller, konfekt och dylikt. Kungl. Maj:t läser under alla omständigheter böra äga befogenhet att vid varje importmedgivande på grund av monopolet fastställa de villkor, som för det särskilda fallet må finnas erforderliga.

Jag har efter inhämtade upplysningar kommit till den uppfattningen, att behov icke föreligger att låta rätten till importmonopol omfatta även sirap.

På grund av vad sålunda anförts och då uppskov med beslut i förevarande ämne synes kunna lända riket till men, hemställer jag, att, oaktat den i § 54 riksdagsordningen angivna tid förflutit, Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

att, därest Kungl. Maj:t finner omständigheterna så påkalla, Kungl. Maj:t må äga föreskriva, att för tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock ej längre än till och med den 31 oktober 1920, införsel till riket av

socker icke må äga rum av annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t överlåter sådan rätt, ägande Kungl. Maj:t i varje fall stadga de villkor för sådan överlåtelse, som må finnas erforderliga.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga — till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Bruze.